

سرمقاله

فرضیه‌ی جهانی شدن اقتصاد و تجارت، مبحث بازار، مشتری گرایی و محوریت کیفیت، مهندسی صنایع را بر آن داشت تا از منظر تولید تنها، به مباحث سیستمی بازار، تولید و کیفیت بپردازد که امروزه شاهد تحولات چشم‌گیری در این زمینه می‌باشیم.

فرضیه جهانی شدن اقتصاد و تجارت، مبحث بازار، مشتری گرایی و محوریت کیفیت، مهندسی صنایع را بر آن داشت تا از منظر تولید، به تنهایی به مباحث سیستمی بازار، تولید و کیفیت بپردازد که امروزه شاهد تحولات چشم‌گیری در این زمینه می‌باشیم.

تحولات محیط و آثار شدید آن بر کلیت سازمان‌های تولیدی، سازمان‌ها را واداشت تا قابلیت انعطاف بیشتری پیدا کنند؛ این قابلیت انعطاف در روش‌های جاری کار در سطوح پایین و متوسط، به پذیرش برنامه‌ریزی‌های استراتژیک (که در جهان متحول امروز به‌عنوان ابزاری اساسی درآمده است)، منجر شده است. به‌دلیل پادشده، برای برگردن خلی موجود بین تولید و توزیع، مباحث جدیدی به‌وجود آمده‌اند. از جمله آنها می‌توان به موارد زیر اشاره نمود که در حقیقت استراتژی‌های تولید و توزیع را تحت تأثیر خود قرار داده‌اند:

- کیفیت‌مداری
 - زنجیره تأمین
 - انبوه مشتری گرایی
 - بازار گرایی
- QUALITY ORIENTATION
SUPPLY CHAIN MANAGEMENT
MASS CUSTOMIZATION
MARKET ORIENTATION

چنین استراتژی‌هایی نهایتاً منجر به فرایندی استراتژیک در دیدگاه‌های مدیریت شده است که آینده آن را حرکت از تولید ناب به سوی کار ناب و نهایتاً تفکر ناب رهنمون می‌سازد. تفکر ناب مبتنی بر حذف هر آنچه در جریان ایده‌پردازی تا تولید و ارتباط با مشتری قرار می‌گیرد، سعی بر آن دارد تا با کمترین منابع، بهترین محصول مورد نظر مشتریان را در اختیار آنان قرار دهد.

این روش‌ها در حوزه‌های مدیریت کلان و براساس نظریه‌های جدید سازماندهی، برنامه‌ریزی، هدایت و رهبری، انگیزش و کنترل که همان پنج وظیفه اصلی مدیریت هستند، شکل می‌گیرند؛ ولیکن آن بخش از فعالیت‌های مهندسی صنایع را که در سطوح پایین سازمان فعالیت می‌نموده‌اند، به بالاترین سطوح آورده تا به کمک آنها بتوان فرضیه‌های مدیریت را تبدیل به فرایندی مهندسی نمود؛ و آنها را به اجرا در آورد.

تلاش‌های زیاد در تجدید سازمان، مهندسی مجدد و بسیاری حوزه‌های دیگر، نهایتاً یک نام خواهند یافت و آن مهندسی سیستم‌های مدیریت است که پیشنهاد اجرای آنها، مهندسان صنایع می‌باشند. ■

از روزهای آغازین قرن بیستم که فرضیات «فردریک تیلور» به‌عنوان پایه‌گذار مدیریت کلاسیک، توسط مدیران و کارآفرینان آن روز همچون «فورد»، در صنعت خودروسازی به‌کار گرفته و ساده‌سازی کار و تخصصی کردن و استاندارد سازی روش‌های کار منجر به تولید انبوه محصولات شد، یک قرن گذشته است. دوران تولید انبوه براساس نظریه‌ی تولید و فروش کالا که مبنای تصمیمات صاحبان صنعت، جانش‌های خاص خود را پشت سر گذاشت؛ تا اینکه رقیبی جدی به نام ژاپن، پس از جنگ دوم جهانی در عرصه‌ی تولید و تجارت جهانی، روش‌های خاص خود را به گونه‌ای آرام آرام به‌کار گرفت و براساس تولید بر محور خواست‌های مشتری شروع نمود. با شروع این فعالیت، به‌علت تنگنای تولید و کمبود سرمایه در تأمین تجهیزات، آنها ناچار شدند تا از نوآوری در روش‌هایی که منجر به افزایش تولید، با تکیه به نیروهای متخصص خود می‌شود، استفاده کنند. بنابراین نوآوری جزئی از فرهنگ تولید ژاپنی‌ها قرار گرفت.

در غرب پس از سی سال حکومت فرضیات تیلور، بروز اشکالاتی در میان کارکنان و کارگران باعث شد تا فرضیه‌های جدیدی توسط فرضیه‌پردازان مدیریت، تحت عنوان «مدیریت روابط انسانی» و به نام «مکتب روابط انسانی مدیریت» توسط اتون مایو و پس از آن مارلو و دیگران دنبال شود. این مکتب تفسیراتی را در دیدگاه‌های مدیران به‌وجود آورد و مهندسان صنایع نیز در این رگه‌ها فعالیت‌های خود را دنبال نمودند و مباحث روانشناسی صنعتی، جامعه‌شناسی صنعتی و نقش ارگونومی محیط کار، حساس شده و روش‌های بهبود کیفیت براساس قوانین آماری شکل گرفت. چنین تفکراتی نیز به ژاپن راه یافت و فرضیه‌پردازی چون «داوارد دمینگ»، با آموزش‌های خود فرهنگ کیفیت‌مداری را به مشتری‌گرایی ژاپنی‌ها اضافه نمودند که حاصل آن پس از سال‌ها تجربه به تولید ناب منتهی گردید.

دوره‌ی سوم تلاش‌های مدیریت، مبتنی بر نگرش سیستمی، به همراه خود مباحثی را به میان آورد که با فن‌آوری اطلاعات، سرعت زیادی یافت و مدیریت را از دیدگاه مکانیستی خود به دیدگاه سیستمی سوق داد و به همراه آن مهندسی صنایع نیز از این دو رستا تأثیر پذیرفت و بر این محورها مهندسان صنایع که در سطوح پایین سازمان با روش‌های کار در کارگاه‌ها فعالیت داشتند، در حوزه مدیریت میانی، به فعالیت‌هایی با دیدگاه‌های گسترده‌تر پرداختند. حاصل این تلاش‌ها به‌وجود آمدن روش‌های جدید تولید خودکار، برنامه‌ریزی اقتصادی و شبیه‌سازی و نیز کاربرد آنها در حوزه‌های کلان در سیستم‌های تولیدی بود.

